Aanbevelingen en voorstellen voor aanpassing verordening en nadere regels Adviesraad Sociaal Domein

Taak adviesraad

1) Signaleren;
2) Meedenken aan de voorkant;
3) Agenderen (gevraagd) en ongevraagd adviseren.

Rol adviesraad t.a.v. de colleges

De rol van de adviesraad is gesprekspartner en adviseur vanuit inwonersperspectief voor het college van B&W op het terrein van beleidsontwikkeling en -uitvoering. In de praktijk betekent dit dat er veel contact is met de beleidsmedewerkers die in opdracht van het college werken.

De adviesraad brengt de belevings- en leefwereld van inwoners in het algemeen en cliënten in het bijzonder de gemeente binnen. De leden onderhouden actief contact met (kwetsbare) inwoners die te maken hebben met het sociaal domein en organisaties die weten wat er onder hen leeft. De definiëring/ afbakening van het sociaal domein wordt verderop in dit stuk besproken.

Enkele kenmerken van de adviesrol van de adviesraad aan de colleges:

- *Signalering van knelpunten:* De adviesraad heeft als taak om signalen uit de samenleving op te vangen met betrekking tot het sociaal domein. Dit kunnen knelpunten, behoeften of problemen zijn die burgers ervaren. De adviesraad functioneert als een brug tussen de gemeenschap en het college door deze signalen te analyseren, op te halen, te duiden en te vertalen naar een ongevraagd advies óf in een gesprek te bespreken.
- *Advies bij beleidsvorming:* Wanneer het college van plan is nieuw beleid te ontwikkelen of bestaand beleid aan te passen op het gebied van het sociaal domein, kan de adviesraad worden geraadpleegd. De adviesraad biedt waardevolle inzichten en suggesties om ervoor te zorgen dat het beleid aansluit bij de behoeften van de burgers. Dit is een vorm van ‘meedenken aan de voorkant’ (oordeelsvorming).

Rol adviesraad t.a.v. de gemeenteraden

De adviesraad heeft als primaire taak het verstrekken van advies aan het college van burgemeester en wethouders. Heeft de adviesraad een rol naar de gemeenteraad toe? Als je kijkt naar de wet, is het de bedoeling dat het college (en beleidsadviseurs) geadviseerd worden omdat het gaat om beleidsvorming. Het besluitvormingsproces waar de gemeenteraad verantwoordelijk voor is, daar heeft de adviesraad geen rol in.

De hele dynamiek van betrokkenheid bij raadsvergadering is uitzonderlijk in Nederland en het is ook de vraag of je dat wilt. Wij adviseren de adviesraad om zo min mogelijk actief betrokken te zijn bij de gemeenteraden. Het kan er o.a. voor zorgen dat leden van de adviesraad benut worden voor het politiek spel en dat is uitdrukkelijk niet de bedoeling.

Het is daarnaast ongebruikelijk dat de adviesraad zelf haar adviezen doorzet naar de gemeenteraad. Dat is de rol van het college. Die moeten reageren op een advies van de adviesraad.

Domein/reikwijdte adviesraad

Er kan grofweg uit drie verschillende scenario's gekozen worden:

1. Participatiewet, Jeugdwet en Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)
2. Participatiewet, Jeugdwet en Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), Wet inburgering (Wi) en Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs)
3. Participatiewet, Jeugdwet en Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), Wet inburgering (Wi) en Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) en onderwerpen die een directe verbinding hebben met zorg en welzijn en de gemeente op dat terrein een directe verantwoordelijkheid heeft.

Het voorstel is om voor scenario 3 te kiezen. In het kader van het sociaal domein neemt de gemeente verantwoordelijkheid voor alle taken op het terrein van zorg, welzijn en participatie in de maatschappij en op de arbeidsmarkt. Die taken voert de gemeente samen met de samenleving uit, waar dat mogelijk is.

De grondhouding van de gemeente is gebaseerd op vertrouwen en faciliterend in de interactie met samenleving en inwoners. Waar het moet ondersteunen we onze inwoners en zo nodig lossen we problemen op.

Hiermee stimuleer je de integrale benadering van zorg, ondersteuning en het meedoen in de samenleving. De gemeenten werken al op deze manier (integrale benadering) en het is daarom logisch dat de adviesraad op dezelfde manier kan adviseren en meedenken.

Voorstel is om de volgende onderwerpen/wetten onder de reikwijdte van de adviesraad te laten vallen:

- De Wmo
- De Jeugdwet
- De Participatiewet (inclusief Wet Sociale Werkvoorziening)
- Wonen (mits er een directe verbinding is met zorg en welzijn en mits de gemeente op dat terrein een directe verantwoordelijkheid heeft) (beschermd/beschut wonen, mantelzorgwoningen, maatschappelijke opvang)
- Bewegen (meedoen) en gezondheid (mits er een directe verbinding is met zorg en mits de gemeente op dat terrein een directe verantwoordelijkheid heeft)
- Het armoedebeleid/ bestaanzekerheidbeleid
- De Wet gemeentelijke schuldhulpverlening
- De Wet inburgering
- Basisvaardigheden zoals schrijven, lezen, sociale vaardigheden, rekenen, digitale vaardigheden) (mits er een directe verbinding is met zorg en mits de gemeente op dat terrein een directe verantwoordelijkheid heeft)
- Toegang, cliëntenondersteuning, klachtenafhandeling en communicatie naar en bejegening van inwoners binnen het sociaal domein.

Belangrijk hier is om ook het VN-verdrag Handicap te benoemen. Het VN-verdrag inzake rechten van personen met een handicap is een internationaal mensenrechtenverdrag van de Verenigde Naties dat de rechten en waardigheid van personen met een handicap of beperking wil beschermen. Het verdrag is van toepassing op alle soorten handicaps die mensen kunnen beperken in het meedoen in de samenleving. Het bevorderen van participatie en een meer inclusieve samenleving staat centraal

in het verdrag. Het verdrag geeft mensen met een beperking of chronische aandoening recht op gelijke behandeling en gelijkwaardig meedoen. Nederland heeft het VN-verdrag bekrachtigd.

Kanttekening bij scenario 3
Als hiervoor gekozen wordt, om op het brede terrein van het sociaal domein te werken, betekent dit dat er vanuit meerdere hoeken samengewerkt moet worden. Niet alleen de Dienst en het (intergemeentelijk) beleidsteam SD zullen gesprekspartner zijn van de adviesraad, maar ook de 'lokale' beleidsmedewerkers van de drie gemeenten, die bijvoorbeeld de regie hebben over het Fries Integraal Zorg akkoord (FrIZA), het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het subsidie(welzijns)beleid.

Ook zullen er nadere afspraken gemaakt moeten worden over de manier waarop de contacten met de Toegang, de gebiedsteams en de Dienst plaats zullen vinden. Willen we officiële overleggen instellen of gaat het over gesprekken tussen de adviesraad en deze gremia over het delen van signalen. Wij adviseren het laatste.

Samenstelling adviesraad en invulling cliëntenparticipatie

Cliëntenparticipatie is een essentieel aspect van beleidsvorming en dienstverlening binnen het sociaal domein. Het bevordert de betrokkenheid van degenen die direct gebruikmaken van zorg- en ondersteuningsdiensten bij het vormgeven van beleid en het verbeteren van de kwaliteit van de zorg.

De gemeente heeft een belangrijke verantwoordelijkheid en wettelijke verplichting om cliëntenparticipatie te bevorderen. Dit omvat het creëren van formele structuren zoals cliënten-/ adviesraden, het faciliteren van bijeenkomsten en het betrekken van cliënten bij het beleidsvormingsproces.

Cliënten-/ adviesraden hebben de directe verantwoordelijkheid om de belangen van inwoners en dus ook cliënten te behartigen. Cliënten zijn inwoners, maar niet alle inwoners zijn cliënten; gebruikers van zorg en ondersteuning.

Het is onze uitdrukkelijke aanbeveling dat de adviesraad zowel uit inwoners als cliënten bestaat.

Deskundige inwoners zijn mensen die vanuit hun professie, vrijwilligerswerk en hun achtergrond veel weten op het gebied van het sociaal domein. Cliënten nemen hun eigen ervaringen mee binnen de adviesraad.

Beiden bezitten een ander type kennis. Cliënten ervaren hoe het is om met een (tijdelijke) beperking of problematiek in het leven te maken te hebben. En zij weten hoe het is om hulp of ondersteuning te zoeken, aan te vragen en te ontvangen. Cliënten staan in contact met de professionals die vanuit of in opdracht van de gemeente ondersteuning bieden op het gebied van jeugd, werk of de Wmo. Deze ervaringen zijn onmisbaar: ze geven inzicht in hoe het beleid in het dagelijks leven van mensen uitpakt.

Daarbij zijn de ervaringen van een brede en diverse groep cruciaal. Mensen die bijvoorbeeld verschillen wat betreft levensfase, seksuele oriëntatie, religie, etniciteit en sociaaleconomische situatie moeten de mogelijkheid hebben invloed uit te oefenen op beleid. Leden dienen een weerspiegeling te zijn van de inwoners en cliënten.

Daarbij moeten de leden uiteraard woonachtig zijn binnen één van de 3 gemeenten en niet werkzaam zijn binnen de gemeenten als ambtenaar, bestuurder of raadslid. Daarnaast kunnen de leden geen werk verrichten voor een gecontracteerde zorgaanbieder of gesubsidieerde instelling binnen de 3 gemeenten.

Om het begrip cliënten af te bakenen, wordt voorgesteld om cliënten als volgt te definiëren:
Cliënten die zorg en ondersteuning krijgen vanuit de volgende wetten:

- De Wmo
- De Jeugdwet
- De Participatiewet (inclusief Wet Sociale Werkvoorziening)
- De Wet inburgering
- De Wet gemeentelijke schuldhulpverlening

Bovenstaande wetten verplichten gemeenten om een vorm van cliëntenparticipatie te hebben.

Definitie gevraagd en ongevraagd advies

Het voorstel is dat het College van B&W via de beleidsmedewerkers aan de adviesraad om een gevraagd advies vraagt als het gaat om (nieuwe/herziene) beleidskaders, meerjarenbeleidsplannen, verordeningen en beleidsregels voor zover deze betrekking hebben op het terrein waarop de adviesraad actief is. Voor wat betreft de beleidsregels worden deze ter advisering neergelegd als er ingrijpende aanvullingen of wijzigingen zijn. Wanneer er sprake is van ingrijpende aanvullingen of wijzigingen, dan wordt dit door de adviesraad en de gemeenten samen geformuleerd en vastgelegd in beleidsregels of in de verordening.

De gevraagde adviezen staan opgenomen in een (half)jaarplanning die de ambtelijke verbindingsofficier samen met zijn/haar collega beleidsadviseurs opstelt.

Een ongevraagd advies heeft tot doel om een thema/vraagstuk bij het college onder de aandacht te brengen. Als de leden van de adviesraad het noodzakelijk vinden, kunnen zij een ongevraagd advies uitbrengen over thema's en vraagstukken waarvan men vindt dat de gemeente er (meer) aandacht aan moet besteden. Het gaat om thema's die behoren tot het terrein van de betreffende adviesraad, die tot de beïnvloedingssferen van de gemeenten behoren en die te herleiden zijn tot de behoeftes en belangen van inwoners/cliënten.

Beschrijving welke stukken formeel aan adviesraad worden voorgelegd voor gevraagd advies.

Niet de titel, maar karakter van het stuk is leidend.

Voorstel: Verordeningen, nieuw beleid (meerjarige beleidsnota's, meerjarige uitvoeringsplannen, regiovisies en regioplannen) en beleidsregels voor zover deze betrekking hebben op het terrein waarop de adviesraad actief is. Voor wat betreft de beleidsregels en verordeningen worden deze alleen ter advisering neergelegd als er ingrijpende aanvullingen of wijzigingen zijn.

Rol adviesraad t.a.v. uitvoeringsplannen en aanbestedingstrajecten

Bij de samenstelling van de adviesraad is het één en ander al beschreven.

Geconcretiseerd:

1. Advies bij uitvoeringsplannen:

Definitie: Uitvoeringsplannen zijn concrete plannen die de implementatie van beleid en voorzieningen in het sociaal domein beschrijven. De adviesraad heeft de rol om het college van burgemeester en wethouders te adviseren over de uitvoeringsplannen met betrekking tot zorg en ondersteuning van inwoners.

De adviesraad kan nagaan of de uitvoeringsplannen aansluiten bij de behoefte en wensen van de inwoners. Daarnaast kan de adviesraad input leveren op basis van ervaringskennis van inwoners, waardoor de plannen beter aansluiten bij de praktijk en behoeften van de doelgroep (zie ook samenstelling adviesraad).

2. Betrokkenheid bij aanbestedingstrajecten:

Definitie: Aanbestedingstrajecten betreffen het proces waarin de gemeente opdrachten uitzet voor de levering van zorg- en ondersteuningsdiensten. De adviesraad kan betrokken worden bij deze trajecten om ervoor te zorgen dat de belangen van inwoners en cliënten worden gewaarborgd.

De Adviesraad kan een rol spelen bij het beoordelen van de kwaliteit van de voorgestelde dienstverlening in aanbestedingstrajecten.

Noot: Alleen als het een aanbestedingstraject betreft waarbij ingrijpende wijzigingen in beleid en/of de vorm van aanbesteden plaats vinden, is het van belang dat de adviesraad aan de voorkant wordt betrokken en wordt gevraagd om hierin mee te denken en zich een oordeel te vormen.

In al deze situaties is het cruciaal dat de adviesraad fungeert als een onafhankelijk en deskundig orgaan dat de belangen van inwoners en cliënten vertegenwoordigt. Door betrokken te zijn bij uitvoeringsplannen en aanbestedingstrajecten draagt de adviesraad bij aan de totstandkoming van beleid dat daadwerkelijk aansluit bij de behoeften van de inwoners en cliënten.

Taak, rol en positie ambtelijke verbindingsofficier

Een ambtelijke verbindingsofficier speelt een cruciale rol als schakel tussen de adviesraad en de ambtelijke organisatie.

De primaire taken van de verbindingsofficier zijn inzicht hebben in waar de beleidsadviseurs mee bezig zijn, met de beleidsadviseurs kijken hoe ze de adviesraad in hun werk betrekken en zorgen dat de concept beleidsvoorstellen tijdig bij de adviesraad komen en zorgen dat de beleidsadviseurs daar ook weer een goede inhoudelijke reactie op geven.

De adviesraad heeft zelf een rol in het verwerven van informatie en de verbindingsofficier is er met name verantwoordelijk voor dat de beleidsadviseurs de leden van de adviesraad van de benodigde informatie voorzien om hun adviesfunctie te kunnen uitvoeren. De verbindingsofficier is een makelaar en een verbinder.

Daarnaast is er vaak sprake van een ondersteuner, ook wel ambtelijk secretaris genoemd. Vaak niet iemand uit de ambtelijke organisatie maar van buitenaf die helpt, ondersteunt, notulen maakt, helpt met de agenda enzovoort. De ambtelijke verbindingsofficier is een beleidsadviseur die bij haar of zijn collega's zorgt dat die voldoende samenwerken met de adviesraad.

Beschrijven op welke wijze de adviesraad (groepen) inwoners/cliënten raadplegen.

Cliënten-/ adviesraden hebben de directe verantwoordelijkheid om de belangen van cliënten te behartigen. Ze kunnen zelf initiatieven nemen om de participatie van inwoners en cliënten te vergroten en ervoor zorgen dat hun stem wordt gehoord.

Mogelijkheden van inwoner- en cliëntenparticipatie:

Klankbordgroepen:

Klankbordgroepen bestaan uit een selecte groep inwoners en cliënten die op informele wijze feedback en suggesties kunnen geven over specifieke onderwerpen, projecten of beleidsmaatregelen. Hierbij is het van belang dat er een open dialoog ontstaat tussen de klankbordgroep en de adviesraad.

Periodieke Bijeenkomsten

Organiseer regelmatig bijeenkomsten waarin inwoners en cliënten direct met leden van de adviesraad en mogelijke ketenpartners in gesprek kunnen gaan. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van rondetafelgesprekken of themabijeenkomsten. Het doel is om een directe en open uitwisseling van ervaringen en meningen te faciliteren.

Op welke wijze kan de adviesraad helpen met communicatie naar inwoners

De adviesraad heeft een belangrijke rol in hoe de communicatie plaatsvindt vanuit gemeente naar inwoners over thema's binnen het sociaal domein. Zij zijn in contact met inwoners en cliënten en weten hierdoor hoe communicatie ontvangen wordt, welke informatie mogelijk ontbreekt en of inwoners zich betrokken voelen voor en bij de communicatie. De adviesraad kan op grond hiervan bijvoorbeeld adviseren over de inhoud en het taalgebruik van de website, persberichten, folders die vanuit de gemeente verstrekt worden etc.

Afspraken over terugkoppeling van gemeente n.a.v. (gevraagde en ongevraagde) adviezen van de adviesraad.

Terugkoppeling gevraagde adviezen: een gevraagd advies is een advies *op een document, op expliciet (schriftelijk) verzoek van de gemeente*. Als de adviesraad een schriftelijk advies geeft, geven de colleges of het bestuur van de Dienst een schriftelijke reactie. Indien er naar aanleiding van het advies van de adviesraad, wijzigingen worden aangebracht in het document (verordening of beleidsnota), dan wordt de adviesraad hiervan schriftelijk op de hoogte gebracht.

Terugkoppeling ongevraagde adviezen: In de wetgeving is niet opgenomen dat gemeenten terugkoppeling moeten geven op ongevraagde adviezen. Wel maken veel gemeenten hier de beweging richting gevraagde adviezen. Dus dezelfde route, maar dan wel met andere tijdsaspecten. Immers, een ongevraagd advies kan een thema betreffen dat totaal niet op de gemeentelijke agenda staat. Hier kan dan nog onderscheid gemaakt worden tussen mondelinge adviezen en schriftelijke adviezen.

Voor een reactie op een ongevraagd advies van de adviesraad wordt per geval bekeken of een schriftelijke of mondelinge reactie passend is. Dat moet per geval in overleg tussen gemeente en adviesraad worden bepaald, eveneens vanwege planning en agenda's van politiek en betrokkenen. Een schriftelijke reactie vraagt vaak een formele (tijdsintensieve) procedure. Gesprek moet dus gaan over: heeft de adviesraad een licht of een zwaar(der) signaal willen afgeven.

Afspraken over terugkoppeling n.a.v. adviezen als, in het traject ná het advies van de adviesraad, wijzigingen in voorstellen worden aangebracht bijvoorbeeld op verzoek van een wethouder/ gemeente in het kader van ‘couleur locale’.

Als het college een beslissing neemt die afwijkt van het advies van de Adviesraad brengt zij hen hiervan binnen een redelijke termijn op de hoogte, of, wanneer behandeling van de gemeenteraad benodigd is ruim voor de behandeling van het betreffende onderwerp in de vergadering van de gemeenteraad.

Afspraken over welke periodieke overzichten (zoals CEO, klachtenafhandeling, bezwaarschriften etc.) de adviesraad ontvangt

Het voorstel is om deze niet periodiek en specifiek te delen. Ten eerste kost dit heel veel werk en moet alles geanonimiseerd worden. Daarnaast gaan niet alle bezwaarschriften en klachten over beleid. Dit betekent ook dat dit eerst moet worden uitgezocht.

Indien er signalen komen vanuit de uitspraken op de bezwaarschriften, de klachten en de cliënt ervaringsonderzoeken (CEO) die leiden tot aanpassing van beleid, is het de verantwoordelijkheid van de gemeente om het beleid aan te passen. Op dat moment, bij de beleidsvoorbereiding, wordt de adviesraad aan de voorkant meegenomen.

Afspraken over wanneer de adviesraad overlegt en met wie (ambtelijk/bestuurlijk) en waarover wordt overlegd.

1. Wethouders zijn bestuurders en moeten op hoofdlijnen over thema’s met de adviesraad in gesprek. Twee keer per jaar bespreken de wethouders en alle leden van de adviesraad “grote thema’s” in een dialoogsessie. Het doel van een dergelijke sessie is om van elkaar te horen hoe men naar de thema’s kijkt en waar zorgen, kansen en dilemma’s liggen. In deze sessies wordt dieper ingegaan op een inhoudelijk onderwerp wat voor inwoners in het algemeen en cliënten in het bijzonder belangrijk is. De wethouder(s) en de adviesraad bepalen samen de thema’s. De beleidsambtenaren ondersteunen in de uitvoering hiervan en nemen gelijkwaardig deel aan de dialoogsessies.
2. De ambtelijke verbindingsofficier heeft één keer per maand overleg met de voorzitter en de secretaris van de adviesraad. Hierin wort de jaarplanning doorlopen en lopende adviezen doorgenomen. Doel: het proces en de planning in de gaten houden en eventueel aanpassen.
3. Wensen voor overige overleggen graag inbrengen op de 24 januari

Afspraken over op basis waarvan jaarlijkse budget adviesraad wordt vastgesteld

Het is gebruikelijk dat er een bepaald percentage van de maximale vrijwilligersvergoeding beschikbaar is voor leden van de adviesraad en dat er in het budget rekening wordt gehouden voor lidmaatschappen en ook voor deskundigheidsbevordering.

Ook is het gebruikelijk dat er een maximum ‘middelen reserve’ wordt vastgesteld.

Afspraken over faciliteiten zoals vergaderruimtes en secretariële ondersteuning

De adviesraad heeft gevraagd of de gemeente een ruimte wil faciliteren waar zij hun overleggen kunnen voeren. Deze ruimte dient voorzien te zijn van goede communicatiemiddelen zodat er ook de mogelijkheid bestaat om digitaal aan te sluiten bij het overleg.

Wanneer wij als gemeente een ruimte faciliteren binnen het gemeentehuis, dient er binnen de deuren van het huis altijd een ambtenaar aanwezig te zijn. De adviesraad vergadert vaak in de avond. Dit betekent dat de ambtelijke verbindingsofficier, naast de dagelijkse werkzaamheden, in de avond nogmaals aanwezig dient te zijn. Er dient een bode aanwezig te zijn voor het openen en sluiten deuren en het mogelijk instellen van het alarm. Dit is geen wenselijke situatie.

Ons voorstel:

De secretaris van de adviesraad krijgt een sleutel van het Stadhuis. De Secretariskamer kan structureel ingepland worden voor het overleg. In het stadshuis is wifi, een keukentje met koffie en thee automaat. Er dient alleen een scherm aanwezig te zijn waar leden van de adviesraad mogelijk digitaal kunnen aansluiten. Het stadhuis heeft geen alarm en wordt vaker voor overleggen etc. gebruikt. Op deze manier hoeft de ambtelijke verbindingsofficier niet aanwezig te zijn, tenzij deze is uitgenodigd.